

21/2/2022

Θεωρίες Ανάπτυξης

Piaget, Vygotsky, Bruner, Erikson, Kohlberg

Δρ. Δήμητρα Μακρή

Θεωρίες ανάπτυξης

Στόχοι

Θα πρέπει οι φοιτητές/τριες να :

1. να κατανοήσουν ορισμένες κύριες πτυχές, ζητήματα και απόψεις της ανθρώπινης ανάπτυξης.
2. να ερμηνεύσουν τις θεωρίες του Piaget για το πώς η ανάπτυξη συμβαίνει μέσα από τα στάδια της ανάπτυξης
3. να προσεγγίσουν την κριτική αναθεώρηση της θεωρίας του Piaget
4. να εξηγούν τις νεοπιαζετιανές απόψεις και θεωρήσεις επεξεργασίας πληροφοριών για την ανάπτυξη
5. να περιγράφουν την άποψη του Vygotsky για τη γνωστική ανάπτυξη
6. να αναλύουν τις αναπτυξιακές θεωρίες των Piaget και Vygotsky και το πώς σχετίζονται με τη διδασκαλία.
7. να γνωρίζουν τη θεωρία του Erikson για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη, και τις επιπτώσεις και τις επικρίσεις της
8. να εξετάζουν και να αναλύουν τις θεωρίες ηθικής ανάπτυξης που προτάθηκαν από τους Piaget και Kohlberg
9. να επανεξετάζουν τις επικρίσεις και στη συνέχεια να παρέχουν μια κριτική στις θεωρίες ηθικής ανάπτυξης που προτάθηκαν από τους Piaget και Kohlberg.

Περίληψη

Ο όρος **ανάπτυξης** αναφέρεται στο πως οι άνθρωποι αναπτύσσονται, προσαρμόζονται και αλλάζουν στην πορεία της ζωής τους, μέσω

1. της **σωματικής** ανάπτυξης
2. της ανάπτυξης της **προσωπικότητας**
3. της **κοινωνικοσυναισθηματικής** ανάπτυξης, αλλά και
4. **γνωστικής (σκέψης) και γλωσσικής** ανάπτυξης

Γνωστική Ανάπτυξη

Απόκτηση της γλώσσας

Φυσική ανάπτυξη

Δεξιότητες μεγάλων και μικρών μυών

Κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη

Προκοινωνική συμπεριφορά

Μέση
παιδική ηλικία

Γνωστική Ανάπτυξη

Μνημονικές και μεταγνωστικές δεξιότητες

Φυσική ανάπτυξη

Σωματική ανάπτυξη

Κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη

Έννοια του εαυτού, αυτοεκτίμηση και

Εφηβεία

Γνωστική Ανάπτυξη

Υποθετικοπαγωγικός συλλογισμός

Φυσική ανάπτυξη

Ήβη

Κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη

Διαμόρφωση ταυτότητας, κοινωνική υπευθυνότητα και στενές διαπροσωπικές σχέσεις

Εισαγωγή

Αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζει πολλές σημαντικές θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της θεωρίας του Jean Piaget για τη γνωστική και ηθική ανάπτυξη, τη θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης του Lev Vygotsky, τη θεωρία της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης του Erik Erikson και τα στάδια ηθικής συλλογιστικής του Lawrence Kohlberg.

Τα παιδιά δεν είναι μικροσκοπικοί ενήλικες. Σκέφτονται διαφορετικά, βλέπουν τον κόσμο διαφορετικά και ζουν με διαφορετικές ηθικές αρχές από ότι οι ενήλικες. Μία από τις πρώτες απαιτήσεις της αποτελεσματικής διδασκαλίας είναι ότι ο δάσκαλος κατανοεί πώς σκέφτονται οι μαθητές και πώς βλέπουν τον κόσμο. Οι αποτελεσματικές στρατηγικές διδασκαλίας πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ηλικίες και τα στάδια ανάπτυξης των μαθητών.

Η διαμάχη φύσης-ανατροφής θέτει το ερώτημα: "Είναι η ανάπτυξη προκαθορισμένη κατά τη γέννηση, από κληρονομικούς παράγοντες, ή η εμπειρία και άλλοι περιβαλλοντικοί παράγοντες την επηρεάζουν;" Σήμερα, οι περισσότεροι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι πιστεύουν ότι η φύση και η ανατροφή συνδυάζονται για να επηρεάσουν βιολογικούς παράγοντες που παίζουν ισχυρότερο ρόλο σε ορισμένες πτυχές, όπως η σωματική ανάπτυξη και περιβαλλοντικοί παράγοντες που παίζουν ισχυρότερο ρόλο σε άλλες, όπως η ηθική ανάπτυξη. Σήμερα, οι περισσότεροι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι αναγνωρίζουν το ρόλο ενός μεταβλητού συνδυασμού τόσο εγγενών παραγόντων όσο και κοινωνικών εμπειριών όταν εξηγούν τη συμπεριφορά των παιδιών.

Ένα άλλο θέμα περιστρέφεται γύρω από τις **συνεχείς και ασυνεχείς θεωρίες, δίνοντας έμφαση στο πώς συμβαίνει η αλλαγή.** Μια προοπτική υποθέτει ότι η ανάπτυξη συμβαίνει με ομαλή εξέλιξη καθώς αναπτύσσονται οι δεξιότητες και οι γονείς και το περιβάλλον παρέχουν εμπειρίες. Αυτή η συνεχής θεωρία ανάπτυξης υποδηλώνει ότι τα παιδιά είναι ικανά να σκέφτονται και να ενεργούν όπως οι ενήλικες, δεδομένης της κατάλληλης εμπειρίας και εκπαίδευσης.

Piaget

Ο Piaget διερεύνησε γιατί και πώς αλλάζουν οι νοητικές ικανότητες με την πάροδο του χρόνου, υποθέτοντας ότι το παιδί είναι ένας ενεργός οργανισμός σε αυτή τη διαδικασία. Έτσι, η ανάπτυξη γενικά εξαρτάται από την ενεργό αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον σύμφωνα με τον Piaget, γεγονός που αποδεικνύει την άμεση εφαρμογή βιολογικών αρχών και μεθόδων για τη διατύπωση αυτής της θεωρίας.

Μέσω της έμφυτης οικοδόμησης σχημάτων ή γνωστικών δομών (πρότυπα συμπεριφοράς ή σκέψης) μαζί με τις νοητικές διαδικασίες προσαρμογής αυτών των σχημάτων που ονομάζονται αφομοίωση και προσαρμογή, τα παιδιά αλληλοεπιδρούν και δίνουν νόημα στο περιβάλλον τους. Αυτά τα σχήματα γίνονται μέρος του παιδιού όταν μαθαίνει νέους τρόπους σκέψης που ενεργοποιούν διαδικασίες για τον χειρισμό της ανισορροπίας (ανισορροπία) για την εύρεση νέων σχημάτων ή προσαρμογών παλαιών σχημάτων για τη δημιουργία ισορροπίας (ισορροπία). Αυτή η διαδικασία αποκατάστασης της ισορροπίας ονομάζεται εξισορρόπηση.

Η θεωρία ανάπτυξης του Piaget αντιπροσωπεύει τον κονστрукτιβισμό, μια άποψη για τη γνωστική ανάπτυξη ως μια διαδικασία στην οποία τα παιδιά χτίζουν ενεργά συστήματα νοήματος και κατανόησης της πραγματικότητας μέσα από τις εμπειρίες και τις αλληλεπιδράσεις τους. Με αυτή την άποψη, τα παιδιά κατασκευάζουν ενεργά τη γνώση αφομοιώνοντας και ενσωματώνοντας συνεχώς νέες πληροφορίες.

Ο Piaget χώρισε τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων σε τέσσερα στάδια:

- ✚ αισθητηριοκινητικό,
- ✚ προλογικό,
- ✚ συγκεκριμένης λογικής σκέψης
- ✚ τυπικής λογικής σκέψης

Πίστευε ότι όλα τα παιδιά περνούν από αυτά τα στάδια με αυτή τη σειρά και ότι κανένα παιδί δεν μπορεί να παραλείψει ένα στάδιο, αν και διαφορετικά παιδιά περνούν από τα στάδια με κάπως διαφορετικούς ρυθμούς.

Οι νεοπιαζετιακές θεωρίες είναι πρόσφατες τροποποιήσεις της θεωρίας του Piaget που προσπαθούν να ξεπεράσουν τους περιορισμούς της θεωρίας και να αντιμετωπίσουν προβλήματα που έχουν εντοπίσει οι επικριτές της. Ειδικότερα, οι νεο-Πιαζετιανοί έχουν αποδείξει ότι οι ικανότητες των παιδιών να λειτουργούν σε ένα συγκεκριμένο στάδιο εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα συγκεκριμένα καθήκοντα που εμπλέκονται. ότι η εκπαίδευση και η εμπειρία, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, μπορούν να επιταχύνουν την ανάπτυξη των παιδιών· και ότι ο πολιτισμός έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη.

Lev Semionovich Vygotsky

Ο **Lev Semionovich Vygotsky** ήταν ένας Ρώσος ψυχολόγος που, αν και σύγχρονος του Piaget, πέθανε το 1934. Το έργο του δεν διαβάστηκε ευρέως στα αγγλικά μέχρι τη δεκαετία του 1970, ωστόσο, και μόνο από τότε οι θεωρίες του άσκησαν επιρροές στη Βόρεια Αμερική. Η θεωρία του Βιγκότσκι είναι τώρα μια ισχυρή δύναμη στην αναπτυξιακή ψυχολογία και πολλές από τις κριτικές που έκανε στην Πιαζετιανή θεώρηση πριν από περισσότερα από 60 χρόνια έχουν έρθει στο προσκήνιο σήμερα.

Το έργο του Vygotsky βασίζεται σε δύο βασικές ιδέες. Πρώτον, πρότεινε ότι:

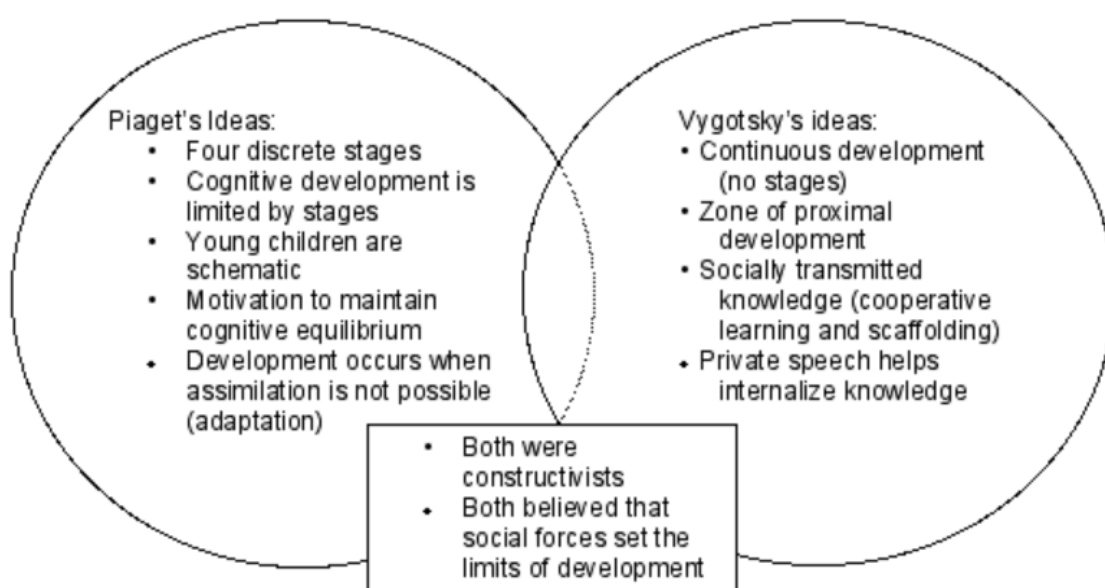
- ✚ η πνευματική ανάπτυξη μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο με βάση τα ιστορικά και πολιτιστικά πλαίσια που βιώνουν τα παιδιά.
- ✚ Δεύτερον, πίστευε ότι η ανάπτυξη εξαρτάται από τα συστήματα σημείων με τα οποία μεγαλώνουν τα άτομα: τα σύμβολα που δημιουργούν οι πολιτισμοί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να σκεφτούν, να επικοινωνήσουν και να λύσουν προβλήματα - για παράδειγμα, τη γλώσσα, το σύστημα γραφής ή το σύστημα μέτρησης ενός πολιτισμού.

Σε αντίθεση με τον Piaget, ο Vygotsky πρότεινε ότι η γνωστική ανάπτυξη συνδέεται στενά με τη συνεισφορά από άλλους.

Πίστευε ότι η μάθηση λαμβάνει χώρα όταν τα παιδιά εργάζονται εντός της **ζώνης επικείμενης ανάπτυξής τους**. Δηλαδή, η ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης περιγράφει εργασίες που ένα παιδί δεν έχει μάθει ακόμη, αλλά είναι ικανό να μάθει σε μια δεδομένη

στιγμή. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί αναφέρονται στη σημασία του « δασκάλου» όταν ένα παιδί ή μια ομάδα παιδιών βρίσκεται ακριβώς στο σημείο ετοιμότητας για μια δεδομένη έννοια.

Μια βασική ιδέα που προέρχεται από την έννοια της κοινωνικής μάθησης του Vygotsky είναι αυτή της σκαλωσιάς: η βοήθεια που παρέχεται από πιο ικανούς συνομηλίκους ή ενήλικες. Τυπικά, η σκαλωσιά σημαίνει παροχή σε ένα παιδί μεγάλης υποστήριξης κατά τα πρώτα στάδια της μάθησης. Μια σχετική έννοια είναι η γνωστική μαθητεία.

Πηγή: Slavin, R. (2021). *Educational Psychology, Theory and Practice*, 13th edition, Pearson

Η σημασία της θεωρίας του Piaget και του Vygotsky για τους εκπαιδευτικούς

(σύμφωνα με τη Wolfolk, κεφάλαιο 2, σελ. 59, 60)

PIAGET	VYGOTSKY
🚦 “Το πρόβλημα του ταιριάσματος» (βλέπε Hunt) Οι μαθητές δεν πρέπει να βαριούνται από μία διδακτική ύλη που είναι πολύ απλή για εκείνους, αλλά ούτε και να μένουν πίσω εξαιτίας μιας ακατανόητης για εκείνους διδασκαλίας. Σύμφωνα με τον Hunt, η ανισορροπία πρέπει να εξισορροπείται με προσοχή	🚦 Τι είναι η υποβοηθούμενη μάθηση και ποιος ο ρόλος της υποστήριξης; Προϋπόθεση της υποβοηθούμενης μάθησης, ή της συμμετοχής των μαθητών μέσα στην τάξη με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού είναι η υποστήριξη – ο εκπαιδευτικός παρέχει στους μαθητές του πληροφορίες, οδηγίες,

έτσι ώστε να προάγεται η ανάπτυξη. Καταστάσεις που οδηγούν σε σφάλματα μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ενός κατάλληλου επιπέδου ανισορροπίας.

Τι είναι η ενεργή μάθηση; Γιατί η θεωρία του Piaget για τη γνωστική ανάπτυξη είναι σύμφωνη με τις αρχές της ενεργής μάθησης;

Η βασική άποψη του Piaget ήταν ότι τα άτομα οικοδομούν τη δική τους κατανόηση: **η μάθηση είναι μια διαδικασία οικοδόμησης.**

Σε κάθε επίπεδο γνωστικής ανάπτυξης, οι μαθητές πρέπει να μπορούν να **ενσωματώνουν τις πληροφορίες στα δικά τους σχήματα.**

Για να το κάνουν αυτό, πρέπει να **επενεργήσουν στις πληροφορίες** με κάποιον τρόπο.

Αυτή **η ενεργή εμπειρία**, ακόμα και στις πρώτες τάξεις του σχολείου, θα πρέπει να περιλαμβάνει και τον **υλικό χειρισμό των αντικειμένων και τη διανοητική επεξεργασία των ιδεών.**

Ως γενικός κανόνας, οι μαθητές θα πρέπει να ενεργούν, να χειρίζονται, να παρατηρούν, και μετά να μιλούν και/ή να γράφουν για την εμπειρία τους. **Οι συγκεκριμένες εμπειρίες προσφέρουν αυτό το πρωτογενές υλικό για τη σκέψη.**

Η επικοινωνία με τους άλλους είναι εκείνη που οδηγεί τους μαθητές να χρησιμοποιούν, να δοκιμάζουν και, μερικές φορές, να αλλάζουν ικανότητες της σκέψης τους.

Περιορισμοί

1. Τα παιδιά και οι ενήλικοι πολλές φορές σκέφτονται με τρόπους που δε συμβαδίζουν με τα **στάδια.**
2. Οι εναλλακτικές ερμηνείες δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη των ικανοτήτων **επεξεργασίας των πληροφοριών** των μαθητών και στους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά μπορούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους.
3. Η θεωρία παραβλέπει το **ρόλο των πολιτισμικών παραγόντων** στην ανάπτυξη του παιδιού.

Νέο-πιαζετικές θεωρίες

Συμπεριλαμβάνονται αποτελέσματα ερευνών για τη προσοχή, τη μνήμη και τις στρατηγικές και τις ιδέες του Piaget για τον **τρόπο σκέψης των παιδιών και την οικοδόμηση της γνώσης.**

υπενθυμίσεις και ενθάρρυνση τη σωστή στιγμή και όσο απαιτείται, και στη συνέχεια τους επιτρέπει σταδιακά να κάνουν όλο και περισσότερα πράγματα μόνοι τους.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διευκολύνουν τη μάθηση προσαρμόζοντας την ύλη ή τα προβλήματα στο επίπεδο των μαθητών τους, επιδεικνύοντας δεξιότητες ή τρόπους σκέψης, καθοδηγώντας τους στη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν για να λύσουν ένα πολύπλοκο πρόβλημα, λύνοντας οι ίδιοι ένα μέρος του προβλήματος, προσφέροντας ανατροφοδότηση και επιτρέποντας τις διορθώσεις, ή κάνοντας ερωτήσεις για να εστιάσουν ξανά οι μαθητές την προσοχή τους.

ΥΠΟΒΟΗΘΟΥΜΕΝΗ ΜΑΘΗΣΗ:

Η παροχή βοήθειας στα αρχικά στάδια της μάθησης, η οποία μειώνεται σταδιακά καθώς οι μαθητές αρχίζουν να λειτουργούν πιο αυτόνομα.

Τι είναι η ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης ενός μαθητή;

Σε οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή της διαδικασίας της ανάπτυξης, υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα που το παιδί μπορεί να λύσει και άλλα πέραν των δυνατοτήτων του.

Η ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης είναι η φάση κατά την οποία το παιδί δεν μπορεί να πρόβλημα μόνο του, αλλά μπορεί υπό την καθοδήγηση ενός ενηλίκου ή μέσω της συνεργασίας του μ'έναν πιο ικανό συνομήλικό του.

ΖΩΝΗ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ:

Η φάση στην οποία το παιδί μπορεί να φέρει σε πέρας μια εργασία, εάν του δοθεί η κατάλληλη βοήθεια και στήριξη.

Comparing Theories of Learning

**Jean
Piaget**

**Lev
Vygotsky**

To understand is to invent

*Understanding is
social in origin*

**Cognitive
Developmental View**

Sociocultural View

Learning is a solitary activity

Learning is a social activity

Development is
driven by
conflict between stages

Development is an
input that
comes from others

Development is universal
and stages are same
regarding of context

Development is non-universal,
it depending on social
and cultural context

Children acquire knowledge
through their own exploration

Children work with others
to built knowledge

Development precedes learning

Learning precedes development

Though drives language

Language drives through

Inner speech
becomes social speech.

Social speech becomes
inner speech.

*"Strengths of one theorist complement the weakness of the other".
Cole & Wertsch (n.d.)*

Bruner

Η έννοια της υποστήριξης αναφέρεται στη θεωρία του Αμερικανού Jérôme Bruner και στην παρέμβαση του ενήλικα στη μάθηση του παιδιού. Το Shoring, που συνδέεται με την έννοια της "ζώνη επικείμενης ανάπτυξης"¹, ορίζεται ως "το σύνολο των αλληλεπιδράσεων βοήθειας των ενηλίκων που επιτρέπουν στο παιδί να μάθει να οργανώνει τις συμπεριφορές του προκειμένου να είναι σε θέση να λύσει μόνος του ένα πρόβλημα που δεν ήξερε πώς να λύσει στην αρχή".² Ο Bruner αναγνωρίζει έξι λειτουργίες υποστήριξης που χαρακτηρίζουν αυτή την προσωρινή υποστήριξη της δραστηριότητας του παιδιού από τον ενήλικα:

- **Εμπλοκή:** ενθάρρυνση της προσκόλλησης του παιδιού στις απαιτήσεις της εργασίας.
- **Μείωση των βαθμών ελευθερίας:** απλούστευση της εργασίας μειώνοντας τις δυσκολίες της διαδικασίας επίλυσης.
- **Διατήρηση προσανατολισμού:** διασφάλιση ότι το παιδί δεν αλλάζει τον στόχο του κατά τη διάρκεια της επίλυσης της εργασίας και ότι διατηρεί τον αρχικά καθορισμένο στόχο.
- **Σηματοδότηση των κυρίαρχων χαρακτηριστικών:** ευαισθητοποίηση του μαθητή/τριας για τα κενά που υπάρχουν μεταξύ του τι επιτυγχάνει ο/η μαθητής/τριας και τι θα ήθελε να επιτύχει.
- **Έλεγχος απογοήτευσης:** προσπάθεια διατήρησης του ενδιαφέροντος και των κινήτρων του/της μαθητή/τριας με τη χρήση ποικίλων μέσων και προστατεύοντας τον/την μαθητή/τρια από την υπερβολική εξάρτηση.
- **Επίδειξη ή παρουσίαση μοντέλων λύσης:** παρουσίαση της λύσης στον/ην μαθητή/τρια σε «πρότυπη» μορφή, έτσι ώστε ο/η μαθητής/τρια να προσπαθήσει να τη μιμηθεί σε αντάλλαγμα στην κατάλληλη μορφή.

1. Η Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (ZPD) είναι μια συνέπεια που προκύπτει από το έργο του Lev Vygotsky, ενός Ρώσου ψυχολόγου των αρχές του αιώνα που ανακαλύφθηκε τη δεκαετία του '60.

2. Le développement de l'enfant, Jérôme S. Bruner : Savoir faire, savoir dire PUF, coll. "Psychologie d'aujourd'hui", 1983

Erikson

Πώς έβλεπε ο Έρικσον την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη; Όπως η γνωστική ανάπτυξη, η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη συχνά περιγράφονται με βάση τα στάδια. Σε κάθε στάδιο, υπάρχουν κρίσιμα ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν. Οι περισσότεροι άνθρωποι επιλύουν κάθε ψυχοκοινωνική κρίση ικανοποιητικά και την αφήνουν πίσω τους για να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις, αλλά μερικοί άνθρωποι δεν επιλύουν πλήρως αυτές τις κρίσεις και πρέπει να συνεχίσουν να τις αντιμετωπίζουν αργότερα στη ζωή τους. Παρέθεσε 8 στάδια με εξηγήσεις σχετικά με το τι μπορεί να αποδεικνύεται συνήθως σε κάθε στάδιο.

Ηθική ανάπτυξη: Piaget & Kohlberg

Η θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης του Piaget περιλάμβανε επίσης μια θεωρία για την ανάπτυξη του ηθικού συλλογισμού. Όπως και με τις γνωστικές ικανότητες, ο Piaget πρότεινε ότι η ηθική ανάπτυξη προχωρά σε προβλέψιμα στάδια. Η θεωρία ηθικού συλλογισμού του Kohlberg είναι μια τελειοποίηση της θεωρίας του Piaget. Όπως ο Piaget, ο Kohlberg μελέτησε τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά (και οι ενήλικες) συλλογίζονται σχετικά με τους κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά τους σε ορισμένες καταστάσεις. Ο Kohlberg πρότεινε ότι οι άνθρωποι περνούν από μια σειρά από έξι στάδια ηθικής κρίσης ή συλλογισμού.

Η κύρια ιδέα πίσω από αυτό το κεφάλαιο είναι η σύνδεση μεταξύ των θεωριών της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος της τάξης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις θεωρίες ως κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση της τάξης, την ανάπτυξη του χαρακτήρα και το πιο σημαντικό, τη συνεχή πρόοδο της γνωστικής ανάπτυξης. Καμία θεωρία δεν θα αρκεί, αλλά η ανασκόπηση όλων των θεωριών και η αλληλεπίδρασή τους θα είναι σε θέση να προσφέρει βελτίωση στις διαδικασίες διδασκαλίας/μάθησης.

Βιβλιογραφία

Bruner, Jérôme S. (1983). *Le développement de l'enfant,: Savoir faire, savoir dire*. Paris: PUF, coll.

"Psychologie d'aujourd'hui",

Slavin, R. (2006). Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Αθήνα: εκδ. Μεταίχμιο

Woolfolk, A. (2007). Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Αθήνα: εκδ. Έλλην

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons

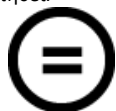
Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι Παράγωγα Έργα, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο <<Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων>>.

Ως «Μη Εμπορική (nc)» ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

«Όχι Παράγωγα Έργα»:

Ο εν λόγω όρος επιτρέπει στον εκάστοτε χρήστη να αναδιανέμει, να αντιγράφει και να παρουσιάζει το έργο, αλλά απαγορεύει τη δημιουργία νέων έργων με βάση το πρωτότυπο